

Bocian biały

31 maja obchodzony jest Dzień Bociana Białego. Święto ma na celu poszerzanie wiedzy na temat życia tych ptaków oraz ma zwrócić uwagę na potrzeby tego gatunku. Bocian biały jest gatunkiem podlegającym w Polsce ochronie ścisłej i wymagającym ochrony czynnej. Figuruje on w załączniku I Dyrektywy 2009/147/WE w sprawie ochrony dzikiego ptactwa, (Dyrektywy ptasiej) i jest przedmiotem ochrony w ramach sieci Natura 2000. Z inicjatywy Polskiego Towarzystwa Przyjaciół Przyrody „pro Natura” od 2003 roku obchodzony jest Dzień Bociana Białego. Czy wiecie, że co 10 lat odbywa się spis bocianów na całym obszarze występowania bociana białego (Europa, Azja i Afryka Północna). W Polsce w 2024 roku odbył się 8 Międzynarodowy Spis Bociana Białego. Celem spisu było poznanie aktualnego rozmieszczenia gniazd bociana białego, ustalenie statusu ich zajęcia oraz liczby młodych wyprowadzonych w każdym gnieździe. Dane te posłużyły do oceny aktualnej sytuacji bociana białego w Polsce.

Bociany białe są symbolem polskiej wsi z gniazdami. Kojarzony jest z nadejściem wiosny, przynoszeniem dzieci i szczęścia. Każdy z nas widząc bociana uśmiecha się, to piękny ptak z którym łączą się zawsze dobre wspomnienia. Nasz kraj jest europejską ostoją bociana białego gdzie szacuje się, że w naszym kraju gniazduje około 50 000 par bocianów każdego roku. Około 20 % światowej populacji bociana żyje w Polsce. Najwięcej bocianów białych zasiedla Warmię i Mazury, co ma zapewne związek z dużą ilością łąk i bagien.

Bocian biały gniazduje w Europie, Azji i na południu Afryki. Na zimę bociany odlatują do cieplejszych regionów. Przeloty na zimowiska odbywają się dwiema trasami. Bociany z Europy zachodniej lecą przez Gibraltary, a nasze polskie i gniazdujące dalej na wschodzie i południu kontynentu odlatują przez cieśninę Bosfor.

Po zimie pierwsze bociany powracające do naszego kraju mogą pojawiać się już pod koniec lutego, ale ich wczesnowiosenny przylot przypada najczęściej na drugą połowę marca i pierwszą połowę kwietnia. Najpierw w gnieździe pojawia się samiec, który oznajmia zajęcie gniazda typowym dla bocianów klekotaniem. Klekotanie ma na celu zwabienie samicy, a klekot wydawany w duecie przez ptaki obu płci jest częścią rytuału godowego i ma odstraszać inne bociany, które chciałyby przejąć gniazdo. Bociany przystępują do swoich pierwszych lęgów w wieku 4-5 lat i składają najczęściej od 3 do 5 jaj. Po około 33 dniach wykluwają się małe bociany. Do momentu podejmowania prób pierwszego wstawiania maluchów mija jeszcze 60-65 dni. Bocianie żerowiska to w szczególności żyzne łąki, obrzeża stawów, tereny zalewowe rzek. Bociany lubią też żerować na pastwiskach, wśród pasących się tam zwierząt. Żerują również na polach, podczas orki i żniw kiedy znacznie łatwiej o zdobycz. Bocian biały jest mięsożercą, żywi się owadami, rybami, płazami, gadami, małymi ssakami i ptakami. Popularna opinia, że bociany są „żabojadami” jest nie jest do końca prawdziwa. Tak więc bociany nie pogardzą żabą, ale zdecydowanie wolą owady.

Niestety, działalność człowieka wpływa niekorzystnie na populację bocianów. Jednym z głównych zagrożeń jest rozwój rolnictwa i postępująca mechanizacja, co prowadzi do powstawania upraw monokulturowych, mało atrakcyjnych dla tych ptaków. Wiele ptaków zatrute jest środkami owadobójczymi lub ginie pod urządzeniami rolniczymi. Innym problemem są pozostawiane na polach sznurki, które są zbierane do gniazd przez bocianich rodziców jako wyściółka. Sznurki owijają się pisklętom wokół nóg odcinając dopływ krwi, co jest przyczyną okaleczenia i „amputacji” kończyn.

Kolejnym istotnym problemem jest zanikanie łąk będących podstawowym miejscem żerowania tego gatunku poprzez przekształcanie łąk w grunty orne, osuszanie terenów podmokłych oraz

ich zarastanie w wyniku zaprzestania użytkowania. Regulacja rzek i drobnych cieków wodnych również wpływa na zanikanie miejsc bytowania bocianów .

Poważne niebezpieczeństwo dla bocianów stanowią napowietrzne linie energetyczne, w sytuacji gdy bociany budują gniazda na słupach linii energetycznych. Młode uczące się latać często giną porażone prądem. Problem ten dotyczy również dorosłych bocianów.

Wśród podejmowanych działań interwencyjnych przez człowieka należy wymienić m.in. wykonywanie platform gniazdowych w miejscach gdzie ptaki umieściły gniazda: na dachach budynków oraz słupach wolnostojących.

Stan bocianiejskiej populacji oddaje bardzo dobrze stan środowiska, w związku z tym bocian jest wykorzystywany jako gatunek wskaźnikowy. Bocian jest gatunkiem osłonowym - chroniąc jego tereny żerowiskowe i miejsca gniazdowania, chroni się wiele rzadkich gatunków roślin i zwierząt.

W celu umożliwienia funkcjonowania bocianów w naszym środowisku potrzebne jest utrzymanie i odtworzenie terenów, które stanowią atrakcyjne dla nich żerowiska.

Dzień Bociana Białego przypomina nam o wyjątkowej roli tego gatunku w polskiej kulturze i przyrodzie, a ochrona bocianów to inwestycja w zachowanie różnorodności biologicznej i utrzymanie tradycyjnego charakteru polskiej wsi.

Joanna Przeworska-Erazmus